

รายงานที่ ๔๖๖/๒๕๕๗ เรื่อง สิทธิชุมชน สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีขอให้ตรวจสอบการบำบัดยาเสพติดของวัดไม้เสียบ อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

● ประเด็นการร้องเรียน

ผู้ร้องจำนวนมากได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อขอให้ตรวจสอบกรณีกล่าวอ้างว่า ผู้ร้องได้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดที่วัดไม้เสียบ อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยครอบครัวของผู้ร้องได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวผู้ร้องเข้ารับการบำบัด ผู้ร้องเห็นว่า การบำบัดยาเสพติดของวัดไม้เสียบดำเนินการโดยหน่วยงานเอกชนผู้ที่เข้ารับการบำบัดมีจำนวน ๓๒๐ คน ร้อยละ ๙๘ ไม่ได้สมัครใจหรือให้ความยินยอมและต้องเสียค่าใช้จ่ายเดือนละ ๕,๐๐๐ บาท การบำบัดใช้วิธีการให้กินยาทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดต้องขับถ่ายทั้งวัน บุคคลที่เข้ารับการบำบัดจะต้องถูกล่ามโซ่ตรวนและถูกกักขังในห้อง ทำให้มีสภาพคล้ายนักโทษ ปัจจุบันผู้ร้องไม่ได้เข้ารับการบำบัดที่วัดไม้เสียบแล้ว แต่เห็นว่าวิธีการบำบัดยาเสพติดของวัดไม้เสียบเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน

● ผลการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่าสถานบำบัดผู้ติดยาเสพติดของวัดไม้เสียบรับบุคคลเข้าทำการบำบัดรักษายาเสพติดโดยมีการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้เข้ารับการบำบัด โดยการล่ามโซ่และลือคด้วยกุญแจผูกติดกับข้อเท้าจริงซึ่งไม่อาจกระทำได้ เนื่องจาก ผู้เข้ารับการรักษามีได้เป็นผู้ต้องขังตามคำพิพากษาของศาลที่จะสามารถใช้เครื่องพันธนาการประเภทใดๆ ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมโดยผู้บำบัดต้องอยู่ในสภาพที่จำกัด ขาดอิสรภาพในการดำรงชีวิต และสภาพที่ไม่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิตประจำวัน จึงถือว่าเป็นการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่พึงปฏิบัติต่อกันที่ต้องเคารพต่อคุณค่าและปฏิบัติในฐานะมนุษย์ด้วยกัน รวมทั้งถูกละเลย ไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิของผู้เข้ารับการรักษาจากหน่วยงานของรัฐด้วย จึงถือว่าการกระทำที่ละเมิดในสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนที่รัฐได้ให้การรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รวมถึงพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงกำหนดมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และมีข้อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

● มาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน

(๑) ให้สำนักงานสาธารณสุขอำเภอชะอวดและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช ตรวจสอบสถานบำบัดผู้ติดยาเสพติดวัดไม้เสียบ “มูลนิธิพระครูประดิษฐ์วรการ” ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดว่ามีการขออนุญาตการจัดตั้งสถานพยาบาลตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ หรือสถานที่สำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ รวมถึงกำหนดมาตรการห้ามมิให้ มีการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้เข้ารับการบำบัดซึ่งไม่อาจกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย การให้ผู้เข้ารับการบำบัดต้องอยู่ในสภาวะถูกจำกัดอิสรภาพและเสรีภาพ สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอันถือเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนและเป็นการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

(๒) ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจัดตั้งสถานพยาบาลหรือสถานสำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างถูกต้อง ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเขต และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช และองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขันธำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ กำกับดูแลและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่ในการบำบัดผู้ติดยาเสพติดของสถานบำบัดผู้ติดยาเสพติดวัดไม้เสียบ “มูลนิธิพระครูประดิษฐวรการ” เพื่อมิให้สถานบำบัดสำหรับผู้ติดยาเสพติดเข้ามาบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพจนเกินขีดความสามารถที่จะดูแลได้ทั้งหมดรวมถึงการใช้อาคารในการบำบัดฟื้นฟูที่มีสภาพแออัดมากเกินไป จนอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติด

(๓) ให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราชตรวจสอบและมีแพทย์เฉพาะทางด้านยาเสพติดเข้าไปกำกับดูแลการบำบัดยาเสพติดการตรวจสุขภาพประจำเดือน รวมถึงผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดที่มีอาการทางจิตประสาทหรือมีความผิดปกติทางจิต ให้ได้รับการบำบัดรักษาเป็นไปตามหลักทางการแพทย์อย่างเหมาะสมเพื่อประโยชน์ในการได้รับสิทธิบริการทางสาธารณสุขที่เป็นมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้มีอาการทางจิตประสาทหรือมีความผิดปกติทางจิต ที่เข้ารับการบำบัดผู้ติดยาเสพติดวัดไม้เสียบ “มูลนิธิพระครูประดิษฐวรการ” ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ และพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. ๒๕๕๑

(๔) เห็นควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็ก เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช เข้าไปตรวจสอบและดูแลผู้เข้ารับการบำบัดในสถานบำบัดผู้ติดยาเสพติดของวัดไม้เสียบ มูลนิธิพระครูประดิษฐวรการ ที่มีอายุยังอยู่เกณฑ์ที่เป็นเด็ก ให้มีการคัดแยกกระดบอายุเบื้องต้นเพื่อให้เด็กได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสม และได้รับการปกป้องและคุ้มครองให้เป็นไปตามกฎหมายและกลไกการคุ้มครองเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

● ข้อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย

(๑) เห็นควรให้มีการตรวจสอบการดำเนินการของสถานพยาบาล/สถานฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดที่เป็นของเอกชนที่มีอยู่ในปัจจุบันหรือมีลักษณะเดียวกันกับสถานบำบัดผู้ติดยาเสพติดวัดไม้เสียบแต่ยังไม่ได้ดำเนินการขอจัดตั้งให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ที่อาจเข้าข่ายเป็นสถานพยาบาลตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ หรือสถานสำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อให้การบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นไปตามหลักวิชาการมาตรฐานการบำบัดฟื้นฟูและเป็นการป้องกันปัญหาการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนต่อผู้เข้ารับการบำบัด

(๒) เห็นควรจัดให้มีหลักเกณฑ์เงื่อนไขการจัดตั้งสถานพยาบาล/สถานฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดที่เป็นของเอกชนด้วยความสมัครใจและสามารถรองรับค่าใช้จ่ายในการเข้ารับการบำบัดได้ และส่งเสริมการเข้ารับการบำบัดของผู้ติดยาเสพติดด้วยความสมัครใจแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน โดยให้มีการคัดกรอง ประเมินผล วิธีการบำบัดฟื้นฟูที่เป็นไปตามหลักวิชาการ การวางแผนงานในการรักษาผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติด การดูแลสุขภาพอนามัย สถานที่บำบัดพักฟื้น วิธีการป้องกันไม่ให้เกิดกลับไปใช้ยาเสพติด การให้คำปรึกษาแนะนำครอบครัวผู้ติดยาเสพติด รวมไปถึงการติดตามผลผู้เข้ารับการบำบัดเมื่อออกจากสถานบำบัดไปสู่สังคมแล้ว ให้สอดคล้องกับกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้เข้ารับบำบัดรักษายาเสพติดและตระหนักต่อสิทธิเสรีภาพและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนเป็นสำคัญ

(๓) โดยที่พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ มุ่งเน้นในระบบบังคับรักษานำบุคคลผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ เสพ เสพและครอบครอง เสพ ครอบครองและจำหน่าย เสพและจำหน่ายยาเสพติดให้โทษ ตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพ อย่างไรก็ตาม ยังมีบุคคลที่ติดยาเสพติดและครอบครองต้องการส่งให้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพโดยไม่ประสงค์ให้ผู้อื่นรับรู้ว่าคนในครอบครัว มีประวัติเป็นผู้ติดยาเสพติดหรือมีชื่อปรากฏในฐานข้อมูลของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับงานด้านยาเสพติดไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ถือเป็นสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวในเกียรติยศ ชื่อเสียงของบุคคลและสมาชิกในครอบครัว จึงเห็นสมควรให้มีการทบทวนเพิ่มเติม หรือปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายให้เปิดโอกาสหรือเพิ่มช่องทางให้บุคคลที่สมัครใจเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพและการบำบัดรักษาโดยสมัครใจ สามารถใช้กระบวนการรักษาในสถานที่หรือศูนย์บำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดที่หน่วยงานรัฐหรือเอกชนจัดตั้งขึ้นที่เป็นมาตรฐาน โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการขั้นตอนการเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือถูกดำเนินคดีเสียก่อนเพื่อเป็นการปกป้องและคุ้มครองสิทธิให้ได้รับการคุ้มครองในการปกปิดข้อมูลการเข้ารับการบำบัดรักษาไว้เฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลประวัติการรักษาพยาบาล และสิทธิของสมาชิกที่อยู่ในครอบครัว

- **ความสำเร็จ/ความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน**

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แจ้งรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน พร้อมทั้งข้อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข จังหวัดนครศรีธรรมราช และกระทรวงยุติธรรม แต่ไม่ได้รับแจ้งผลการดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด และมีได้ขอขยายระยะเวลาดำเนินการ ดังนั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงรายงานต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อให้สั่งการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน

นายกรัฐมนตรีมีบัญชาสั่งการผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชผ่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชดำเนินการตามมาตรการที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกำหนด และรายงานผลให้ทราบภายใน ๓๐ วัน และมีบัญชาให้ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี เข้าไปตรวจสอบเรื่องนี้และรายงานผลให้ทราบอีกทางหนึ่ง

ต่อมาสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีแจ้งว่าจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามรายงานการตรวจสอบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยจังหวัดนครศรีธรรมราชได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงและแก้ไขปัญหากรณีการบำบัดยาเสพติดของวัดไม้เสียบ ตำบลเกาะขันธุ์ อำเภอลำดวน จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงและแก้ไขปัญหาคตามเหตุร้องทุกข์/ร้องเรียน กรณีการบำบัดยาเสพติดของวัดไม้เสียบ ให้เป็นไปตามมาตรการการแก้ไขปัญหาที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกำหนด และเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่เนื่องจากวัดไม้เสียบเริ่มดำเนินการบำบัดยาเสพติดมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ โดยไม่มีการขออนุญาตจัดตั้งเป็นสถานพยาบาลให้ถูกต้องตามกฎหมาย ประกอบกับปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีกรกล่าวโชติชวนผู้ที่เข้ารับการบำบัดจริง จึงเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างชัดเจน และเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายอาญาด้วย นายกรัฐมนตรีมีบัญชาเพิ่มเติม ให้สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี ไปประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานพระพุทธศาสนา และสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อพิจารณาระงับการดำเนินการบำบัดยาเสพติดของวัดไม้เสียบไว้ก่อน

จนกว่าจะมีการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยให้กำหนดมาตรการอันสมควรเพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนแก่
ผู้เข้ารับการรักษา